

5. UMAL HAKAJA E DJENENGE KOTAR NACIONALNO MINORITETJA

Ačimosko-juridikako uluvipe hakaja nacionalno minoritetjenge ani Republika Srbia garantuina učo stepeni olenge uluvipaske, hema reslipe odolengo hakajengo pana nane čhalardipasko. Lepardi biharmonia činadinela kaj djenutne nacionalno minoritetjenge but drom ačharenape diskriminišime so tiknarela olengo pačhavipe ano kvalifikuipe raštrako te garantuina olenge dende hakaja. Odova pherela ini fakti kaj ano disave situacie rumindile relacie maškar egzekutivno thagarutnipe thaj nacionalno minoriteti thaj olegne korkorodirekcie. Pi baht odola problemja na kerde presia pedi situacia maškarnacionalno relacie.

5.1. Sasutno dikhlaripe

Uluvutno dizutnengo kotar 2010. berš lela 91 anglodavia thaj kergja ini ano 5 situacie ani piri iniciativa. Lungardilo buti pedo 22 anglodavie kotar 2009. berš.

Majbaro gendo anglodaviengo, odolenda 52, djenutne nacionalno minoritetjenge dende phande e čhalavdipa sasutne manuškane hakaja (hakaj pedi buti, personalno dokumentja). Dendile 29 anglodavie save siton vaš čhalavdipe ulavde kolektivno hakaja ini odova majbut phande e alosariba vaš nacionalne konsilja nacionalno minoritetjenge (pondj), hakaj pedo jekh-jekhipe ano legaripe publikake bukja (pondj), informišiba thaj kulturno keripa ano čhibja nacionalno minoritetjenge (štar), hakaj pedo administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko (štar).

Majbaro gendo anglodaviengo sito pedo buti ministribjengo - 40 ini odova: Ministribe andrune bukjengo - 25, Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja - epta, Ministribe edukaciako - trin, Ministribe kultura duj, sar ini pi buti krainake orgajnengo thaj organjenengo lokalno korkoro direkciake - 21.

Kaj djenutne nacionalno minoritetjenge na resena ano pherdipe garantuime hakaja sikavela, uzo bajardo gendo dendutne anglodaviengo, ini gendo kaj Uluvutno dizutnengo bičhalgja 4 rekomandacie e resoa cidipe zorakarde mukhlpe thaj nanibe ani buti raštrake, krainake thaj lokalno orgajnengo phando e uluvipa, reslipa thaj barjaripa kolektivno hakaja nacionalno minoritetjenge.

Atoska, keriba pedo 118 anglodavie kotar umal hakajajengo e nacionalno minoritetjenge, Uluvutno dizutnengo agoringja buti pedo 99 anglodavie, ini odova 22 kotar 2009. thaj 77 kotar 2010. berš. Ačhavde 19 matrijalja pedo save buti nane agorisali nakhle ano 2011. berš.

5.2. Rumipe e korkoripasko nacionalno konsiljengo nacionalno minoritetjengo

Ano nakhlo berš majbut leopardilo alosaribe minoritetjenge korkorodirekcie-nacionalno konsilja nacionalno minoritetjenge. Legaripe alosaribasko thaj alosaribe nacionalno konsiljengo sineton sebepi vaš keripe Uluvutno dizutnengo, hema ini aver biphangle orgajnengo-Pačavutno vaš informacie kotar publikako semnibe thaj uluvipe gendjengo kotar persone, Pačavutno vaš uluvipe jekh-jekhipe thaj aver raštarke orgajnengo. Ani procedura savo Uluvutno dizutnengo legargja ani piri iniciativa zorakardilo kaj Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja para Instrukcia vaš procedura registruibe ano ulavdo alosaribaski lista nacionalno minoritetjengo, save sinola minusja, kergja mukhlpe ani buti save ande ki situacia phagardipe hakaja dizutnengo pedo uluvipe gendjengo kotar persona phando e registruiba ano ulavde alosaribaske liste nacionalno minoritetjengo thaj aniba

bućarnesko lil konstitutivno kedutnipengo nacionalno konsilja nacionalno minoritetjengo rumisali korkoripe nacionalno konsiljengo sar reprezentativno trupja nacionalno minoritetjengo. Phando odolea zorakarde čhalavdipa hakaja dizutnengo djene nacionalno minoritetjenge po pućipe alosaribe olenge korkorodirekcije, savenge kompetencie siton pedo edukacia, kultura, administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko thaj informišibe, Uluvutno dizutnengo angja rekomandacie.

Misal: Mukhlipe ani buti Ministribasko vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja

Ministribe vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja kergja muklipe ani buti save ande ano phaglipe hakaja dizutnengo pedo uluvipe gendjengo kotar persona ano phandipe e registriba ano ulavde alosaribaske listja nacionalno minoritetjenge. Keriba Ministribasko rumindilo korkoripe nacionalno konsiljengo, sar reprezentativno trupja nacionalno minoritetjengo.

Mukhlipe ani buti vaš procedura registruibe dizutnengo ano ulavdo alosaribaski lista nacionalno minoritetjengo kerde reslipe vaš bikanunipasko lačhardipe gendjengo kotar persona. Kedime gendja, save Kanunea uluvime sar ulavde haćaripaske, arakhlepe ani mangin bimandatno personenge thaj bikanunipasko pedo olende kerdilo buti. Kana kerdilo registruibe dizutnengo ano ulavdo alosaribaske liste nacionalno minoritetjengo dendile ini falsifikuime rodipaske lila vaš registruibe, bi djanipe thaj dejipe avazi dizutnengo.

Ani procedura savo Uluvutno dizutnengo lela pedi piri iniciativa zorakardilo kaj dji adjahar situacie alo vaš šajipe dejipe rodipasko lil vaš registruibe ano ulavdo alosaribaski lista kotar rig trito personaki, bi mandati dizutnengo save ano rodipaske lila phendile sar dendutne, ini bi zorakardipe identiteti dendutnesko. Odova reslilo e Instrukcia vaš procedura registruibe ano ulavdo alosaribaski lista nacionalne minoritetjenge savo angja Ministribe vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja ano decembri 2009. Berš. Instrukcia anglodikhlarela kaj šaj te mukholpe dejipe rodipasko lil alosardutnengo kotar e rig trito personengo, biulavdo mandati personesko savo dela rodipasko lil thaj nane musaj te dolpe personalno karta jase kopia perosnalno kartako alosardutnesko savo rodela registruibe ano ulavdo alosaribaski lista.

Kanunea vaš nacionalno konsilja nacionalno minoritetjenge thaj Bukjake lilea kotar čhane legaripe ulavdi alosaribaski lista nacionalno minoritetjengo reslilo e dizutnenge tromalipe te alosaren kaj ka oven tretirime sar djenutne nacionalno minoritetjengo jase na. Registruibe ano ulavdi alosaribaski lista sito manušeske manglipa. Rodipe ano hramibaski forma thaj pere vastea hramimo delape direktno jase posta e organeske administrativno jekhutnipaske lokalno korkorodirekciake, prekal than bešipasko e djenesko savo dela rodipe. Numa, Instrukcia vaš procedura registruibe ano ulavdo alosaribaski lista nacionalno minoritetesko. Adjahar, sar kerdili thaj sar reslili, ignorišinelu odova fakti. E Instrukcia kerdilo but baro šajipe kaj rodipe ani praksa ovela dendo bidjanipe thaj mukhlipe e personaki pedo savi sito rodipasko lil, atoska tana ovol sikavipe olesko tromalipe thaj čačikano sikavdo manglipe.

Nacionalno konsilja nacionalno minoritetjengo siton reprezentativno minoritetjenge trupja thaj kanuni olenge garantuinelu korkoripe ano keribe pere kompetencie. Odova korkoripe rumindilo soske ministri vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja angja bukjake lila vaš konstitutivne bešipe nacionalno konsilja nacionalno minoritetjenge. Uluvutno dizutnengo ano kanuni na arakhla mandati ministresko te anol akala bukjake lila. Djenipe djenesko 42. Kanuni vaš nacionalno konsilja nacionalno minoritetjenge anglodikhlarela numa obligacia ministreski kaj, ano roki kotar 30 dive e divesta todinipe definitivno rezultatja alosaribaske, akharela konstitutivno bešipe nacionalno konsiljengo, thaj nisavo diso pobut kotar odova.

Čačikano istemalkeribe kanunesko našti te astarolpe aniba norme bi kanunesko mandati. Zorakardipe minimalno čhinadipe vaš adikaribe konstutivno bešipe konsilja nacionalno

minoritetjenge sito jekh kotar napja savea garantuinelape legitimiteti konsilesko, ano interesi čačikano sikavipe nacionalno minoritetsko ano keribe bukjako kotar kompetencia konsilesko. Hema, minimalno činadipe manglape te zorakarolpe kanunea. Raštraki intervencia ani sfera minoritetjengi korkori direkcia musaj poangle šužo te normirinolpe, legardi vaš uluvipe poangle kanunea zorakarde resja, musajutni thaj mukhli po majtikno šajipasko napi sava reselape reso intervenciako savea ka astarolpe manglipasko legitimno reso, hema ano jekh vakhti tana mukhol arbitriribe e raštrako intervenciako ano korkorodirekcia e nacionalno konsilesko.

Deipe molipe zorakarde faktjengo thaj juridikake normengo Uluvutno dizutnengo dengja rekomandacia Ministribaske vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja vaš:

1. Te kerolpe projekti pharuvipasko Kanunesko vaš nacionalno konsilja nacionalno minoritetjengo vaš ano Kanuni ovela čhivdo djeno savo dela mandati Thagarutnake, jase Ministribaske jase ministareske, kaj manglutne pučibe po hor lačharella talokanuneske aktea;
2. Te dol bahami pharuvipe Kanunesko vaš nacionalno konsilja nacionalno minoritetjenge, vaš e pharuvipenca o Kanuni thaj odolea ini talokanuneske aktja, zorakarnape garancie tromalipaske thaj čačipaske deklarisiipe manglipe dizutnengo vaš te registruinenpe ano alosaribaske liste;
3. Ministri vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja te čhivol avri zoralipe bučarne lila vaš buti konstitutivno bešipaske nacionalno konsiljengo savo angja bi direktno mandati ano kanuni.

Ministrike na kergja ano rami e rekomandacienca Uluvutno dizutnengo, a mukhla ini ano Kanunea anglodikhlaro roki te informišinol Uluvutno dizutnengo kotar sebepeja bi keribe pedo rekomandacie.

5.3. Pharipasko reslipe minoritetjengo autonomiako

Ano nakhle beršeske raportja, a ini ano pere rekomandacie, Uluvutno dizutnengo mothavgja ani aver -aver praksa phando e reslipe hakaja nacionalno minoritetjengo ani AP Vojvodina thaj ano aver kotora Republika Srbiako. Istemalkeribe Kanunesko vaš nacionalno konsilja nacionalno minoritetjengo šuže sikavgja kaj akala ulavipe ini pana siton thaj majbut sikavenape ano disave umalja, sar savo sito administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko jase uluvipe kulturako.

Sanibe save dikhlardile siton rezultati fundone nanibe ano korkoro Kanuni vaš nacionalno konsilja nacionalno minoritetjenge.

- Kanunea reselape direktno presie politikake partiengo ini odova, sar direktno presia politikake partiengo nacionalno minoritetjengo, adjahar ini indirektno presa aver politikake partiengo;
- Kanuni resla kaj alosaribe thaj buti minoritetjenge korkoridirekcia ani praksa reselape numa ano nacionalno niveli, vaš savo nane arakhlilo direktno thaj bufljardo pašaripe djenutnenge nacionalno minoritetjenge ano reslipe minoritetjengi autonomia. Adjahar, butipe dizutne djene nacionalno minoritetjenge ačhona bišajipe te anen pratsav kotar reslipe pere pačavibaske kolektivno hakaja. Komparativna praksa thaj empirie ano regioni sikavela thaj leibe kotor ano pratsavibe djenengo nacionalno minoritetjengo direktno reselape ini ano thanesko, lokalno thaj regionalno niveli.

Centralizuibe minoritetjenge direkcie, jase kanunesko agorisibe vaš te alosarenpe numa ano nacionalno niveli kergja činadipe vaš manglipe vaš efikasno uluvipe hakaja nacionalno

minoritetjenge ano jekhutne lokalno korkorodirekcie. Manglipe vaš mehanizmi direktno thaj efikasno uluvipe phando e reslipe pačavime hakaja ano lokalno kupatne majbut po ulavdipe hačarena djenutne disperzirime nacionalno minoritetja thaj minoritetja save nanolen šukar organizuime centralno minoritetjenge korkorodirekcie. Bisebepesko adjukardilo kaj akava juridikako čučavipe ka cidol formiribe thaj buti konsiljengo vaš maškar nacionalno relacie savo sito ano rami e djenea 98 Kanuni vaš lokalno korokorodirekcia formirinenape ano jekhutne lokalno korkorodirekcie e nacionalno hamibaska struktura dizutnipasko. Adjukaribe sikavdile birealno majbut vaš odova so Kanuni nane akale trupjenge dendoj rola te resen kompetencie phande e minoritetjenge autonomia, već te dikhlaren pratsavja orgajngengo kedutne komunake phande e reslipe nacionalno jekh-jekipe.

Misal: Leibe kotor nacionalno minoritetjengo ano anibe pratsavja ano publikako djivdipe ano butnacionalno komune thaj dizja

Ani Srbia, bi teritoria AP Kosovo thaj Metohia, 68 jekhutne lokalno korkorodirekciake e nacionalno hamima struktura dizutnengo siola obligacie formiribe konsiljengo vaš maškarnacionalne relacie. Reso formiribe konsilesko sito te dikhlarol pučibe reslipe e uluvipasko thaj barjaripe nacionalno jekh-jekhipe. Formiriba thaj bukja konsili, ano savo si djenutne srbikane themesko thaj nacionlano minoritetjengo, manglape te reselpe sar barjaripe bukjako thaj kvaliteti pratsavjengo lokalno orgajngengo adjahar ini reslipe thaj barjaripe manuškane thaj minoritetjenge hakaja thaj kvaliteti djivdipasko sa dizutnengo ano lokalno korokorodirekcie.

Obligacia formiribe konsilesko vaš maškarnacionalno relacie ano komune thaj dizja ano save djenutne jekha nacionalno minoritetesko siton pobut 5% kotar sasutno gendo dizutnengo jase sa nacionalno minoritetea siton pobut kotar 10% kotar sa gendo dizutnengo regulišimo sito ano djeno 98. Kanuni vaš lokalno korkorodirekcia. Djene nacionalno minoritetjenge save siolen pere alosarde nacionalno konsilja alosarenape pedo bahami nacionlano konsilesko. Te sine Konsili vaš maškarnacionalne relacie adikharela kaj pratsavjenca thaj aver aktjenca kedutnipe jekhutnako lokalno korokorodirekciako direktno čalavdile hakaja djenenge srbikano themeske thaj nacionalno minoritetjenge, siole hakaj kaj anglo Ačimosko krisi lela procedura vaš nota ačimoipasko thaj kanunipasko odole aktjengo.

Šukar dikhlardipa buti konsilesko vaš maškarnacionalne relacie Uluvutno dizutnengo zorakargja mukhlape ani buti save siton ano: birealizuipe kanuneske djenutnipe vaš leibe procedura vaš formiribe konsili vaš maškarnacionalne relacie; nanibe činadipe vaš buti konsilesko, biakharipe bešipe konsilesko; bidejipe konsileske pedo gndipe o bahamja sa pratsavengo save siton phande kotar nacionalno jekh-jekhipe thaj nanibe aver mangipaske bukja thaj nanibe činadipe vaš buti thaj resibasutno reslipe kompetencie e konsilesko.

Vaš akala zorakarde mukhlape ani buti te cidenpe thaj te arakholpe zoralikano istemalkeribe kanunesko thaj barjaripe bukjako komunenge thaj dizjenge orgajna ano but nacionalno maškaripe, sa jekhutnenge lokalno korkorodirekciake save siolen kanunipaski obligacia formiribe konsilesko vaš maškarnacionalne relacie Uluvutno dizutnengo bičhalga rekomandacia:

- te len sa kanunea hramime napja thaj bukja vaš te formirinolpe konsili, sar obligatorno korkorotno bukajko trupo dendo kanunea,
- te arakholpe jekha-jekh činadipe vaš buti konsilesko vaš maškarnacionalne relacie save siolen aver bukjake trupja kedutne jekhutnake lokalno korkorodirekciake,
- kaj sa orgajna jekhutni lokalno korkorodirekciake dena obligacia thaj ano šukarvakhti bahamja sa pratsavjengo save siton phande e nacionalno jekh-jekhipa e konsileske pedo gndipe thaj odova gndipe ka len ano dikhipe kana anelape definitivno pratsav.

Vaš realizuibe rekomandaciako, kota sa 68 lokalno korkorodirekcie, numa 18 olenda informišingja Uluvutno dizutnengo kotar procedura, planiribe thaj lelutne napja thaj eventualno problemja phande e procedura pedi rekomandacia.

5.4. Diskriminacia thaj rasistikane atakja pedo djene romane nacionalne minoriteteske

Haćaripe sito kaj, ini uzo lelutne aktivibe raštrake thaj krainake orgajnengo thaj disave jekhutne lokalno korkorodirekcie, pašloipe Romengo čakikane nane anglilisalo. Pedo odova sikhavela ini amalipasko bihaćaripe thaj institucionalno ambivaletnibe save sikhavdile kana tradisale romane bešipaskethana thaj rasistikane atakja pedo Roma ano banatesko gav Jabuka, sar ini so butdrom sikhavipe bitolerancia thaj vakheripe bikamibasko prekal Roma. Ano sa akava nakhena ini o faktja ka si kompleksno problem phande olenga integracia, diskriminacia sitoj sikhavdi, a problemja phande e cidipa čorolipe thaj agorisibe socialno, ekonomikane thaj kulturno hakaja Romenge ini pana egzistirinena.

Sebepi rasistikano ekcesi ano gav Jabuka Uluvutno dizutnengo publikano iklisto thaj phengja kaj cidipe sebepja rasizmeske, bikamipe thaj bitolerancia thaj činavdipe mothavdipe adjahar keribasko nane numa lokalno problemi, već ini rezultati sasutno relacia raštraki prekal problemja butetnikake thaj butreligiake amalipe. Uluvutno dizutnengo ani Ilinden, makedoniako nacionalno festa, vizituingja gav Jabuka thaj khupatne e Presidentoa Republikako savo pedo olesko akharipe alo, bičhalde svato maškaretnkake toleranciako thaj haljovibasko.

Ini uzo akale problemja, Uluvutne dizutnenge anglodavia tikno gendo djenengo romane nacionalno minoritetske, rodinde uluvipe. Adikhariba kaj problemja savenca arakhenlape phande e reslipa hakajengo seriozno thaj but gendutne, thaj kaj o institucie kotar aver-aver sebepja bipašarutne, Uluvutno dizutnengo piri buti organizuingja ini ano romane bešipaske thana kote lela olenge anglodavie.

5.5. Reslipe hakajesko pedo administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko

Prekal djanglipe Uluvutno dizutnengo, hakaj pedo administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko nacionalno minoritetjengo, savo garantuinelape Ačhimosea thaj lačhardilo normenca, na reselape ano rami e kanunea.

Šansa kaj daj kotar akala problemja agorisongona našaldili ano nakhlo berš kana lelilo Kanuni vaš pharuvipe thaj pherdipe kanunesko vaš administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko savenge agorisibe na anena pherdo reslipe hakajesko pedo administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko nacionalne minoritetjenge.

Ulavdo problem phando e reslipa akale hakajesko sikhavela amalipaski rezistencia kaj ano disave lokalne kupatne ano administrativno istemalkeribe čhivelape čhib nacionalno minoritetesko. Palem, ini uzo odova so Uluvutno dizutnengo pedi anglidavia Nacionalno konsilesko bošnjakengo nacionalno minoriteti ani Srbia thaj aver organizacie Bošnjakenge legargja procedura thaj dengja rekomandacia komunake thagarutnake ano Priboj te kerenpe činadipe kaj ani administrativno istemalkeribe ani teritoria komunaki, ano rami e kanunea, čhivelape ini bosnakengi čhib, odova na kerdilo. Uluvutno dizutnengo kotar odova informišingja Ministribe vaš raštraki direkcia thaj lokalno korkorodirekcia thaj rodingja kotar akava organi te kerol buti ano rami pere kompetencienca.

Ilustrativno sito missal šaipe te čhivolpe rumunsko čhib sar administrativno čhib e Vlahjenge. Iniciativa anglune Nacionalno konsilesko vlahjengo nacionalno minoritetesko kaj ano administrativno istemalkeribe ano disave lokalno korkoredirekcie, ano save djene vlahjengo nacionalno minoriteti kerena pobut kotar 15% kotar sa gendo dizutnengo, čhivelape rumunjengi čhib sar administrativno čhib Vlahjengo, pheravgja pratsav thaj pharuvipe Statutesko Nacionalno konsili vlahjengo nacionalno minoritetesko alosardo 2010. berš. Prekal akaja pratsav čhib Vlahjengo nane standarduimo thaj vaš odova, dji na kerenape čhinadipe vaš oleski administrativno istemalkeribe, ano odova reso ka istemakerelpe srbikani čhib.

Uluvutno dizutnengo ano 2010.berš ikalgja rezultatja rodipaske, save sine vaš reslipe hakaja pedo administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko nacionalno minoritetjengo savea konstatuisalo but nanibe ano reslipe thaj istemalkeribe akale hakajesko:

- niveli reslipe hakajesko djenengo nacionalno minoritetjengo nane jekh thaj aver-aver si praksa maškhar lokalno korkorodirekcie ani AK Vojvodina thaj ano aver kotora ani Republika Serbia. Ano komune thaj dizja ano save reselape hakaj pedo administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko nacionalno minoritetjengo si problem phando e trubulipa kadarja thaj finansijsko vastuša;
- phando e registruiba personalno anav pedo čhib thaj lil nacionalno minoritetesko ano bijandipaske pustikja, aver-aver si praksa ani buti servisjengo thaj procedure servisjengo, po ulavdipe kana personalno anav ano bijandipaske pustikja hramimo numa ano srbikani čhib, ćirilicake lilea. Nane šaipe registruibe djuvlikane angloanava ani feministikani forma, ano rami e tradicia čhibjaki ano bugariako, slovakiako, češkako thaj makedoniako nacionalno minoriteti, a nane ni dujčhibjenge formulari lilengo kotar bijandipaske pustikja ani centralno Serbia;
- nane kobor manglape informišibe dizutnengo, djenengo nacionalno minoritetjengo kotar kanunea anglodikhlarde čhinadipe vaš iklovipe dokumentjengo e hramime anavea pedi čhib thaj lil nacionalno minoritetesko;
- hramibe publikake anava sito nastabilno, mothavdipe anavengo organizaciono jekhutne republikake orgajnengo thaj republikake publikake firmengo ini po čhibja nacionalno minoritetjengo sito selektivno thaj ano butipe jekhutne lokalno korkoredirekcie akala anava na mothavnape ini pedo čhibja thaj lila nacionalno minoritetjenge;
- nane adekvatno kapacitetja vaš efikasno legaripe administrativno thaj krisipaske procedure pedo čhibja nacionalno minoritetjenge thaj ano orgajna publikake thagarutnake nane kobor trubul te oven reprezentuibe djene nacionalno minoritetjenge jase dizutne save vakharena minoritetjengi čhib.
- Uzo odova Uluvutno dizutnengo dengja preventivno rekomandacia Ministribaske edukaciako, te dol ulavdi pačiv vaš barjaripe kvalitetesko:
- siklovipe srbikana čhibjako, kana siklovipe e djenenge nacionalno minoritetjenge kerelape pedi dajaki čhib thaj

- siklovipe čhibjako nacionalno minoritetesko e elementjenca kulturake, ano fundone thaj maškarutne skole.

Reso sito kaj sikljovne palo agorisibe skoluibasko siolen aktivno djanipe srbikana čhibjako, jase kaj sikljovne srbikane themeske siolen aktivno djanipe čhibjako nacionalno minoritetesko sar čhib amalipaske maškaripasko. Ano rodipe zorakardilo kaj bipendjardipe srbikana čhibjako, jase, čhib nacionalno minoritetesko, sito jekh kotar se bepja nanibe manglipaske kadrovjenge kapacitetja vaš administrativno komunikacia ani buti orgajnengo lokalno korkorodirekciake. Djanipe čhibjako, sar vastušej komunikaciako resela ini po šukhar halovibaske e aver djenen thaj diso aver-aver thaj barjaripe dizutnengo amalipe.

Misal: Hakaj pedo administrativno istemalkeribe bosansko čhibjako thaj lilesko ani komuna Priboj

Kompetentno orgajna ani komuna Priboj nane statutea čhivde ano administraciako istemalkeribe bosansko čhib thaj latinicako lil thaj e dendutne anglodavienca ko Uluvutno dizutnengo rodisalo uluvipe hakaja djenenge bošnjačko nacionalno minoriteti.

Ani komuna Priboj djivdinela 18,33% dizutne bošnjačko naciake. Ini kaj pherdile kanunea dende činadipe vaš procenti djenenge bošnjakengo nacionalno minoriteti ano sasutno gendo dizutnengo, bosansko čhib thaj latinicako lil nane statutea čhivde ano jekha-jekh administrativno istemalkeribe. Ani procedura pedo anglodavie zorakardilo kaj kana andilo Statuti, sar ini ano po angle khedipe, šerutnipasko butipe kergja avazipe, a na statutea obligatorno te čhivolpe ano jekh-jekh administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko bošnjakengo nacionalno minoritetesko. Na lelilo amandmani jekhe šerutnipako kaj djeno savo regulišinela istemalkeribe čhibjako thaj lilesko pharuvinelpe thaj te čhivolpe djeno kaj ani teritoria komuna Priboj ano administraciako istemalkeribe bosansko čhib thaj latinicako lil. E statutea ani komuna Priboj zorakardilo administrativno istemalkeribe srbikana čhibjako thaj ćirilicako lil.

Kanunea vaš administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko zorakardilo kaj jekhutne lokalno korkorodirekcie musaj pere statutea te čhiven ani jekha-jekh administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko nacionalno minoritetjengo te sine procenti djenutnego odola nacionalno minoritetesko ano sasutno gedno dizutnengo ani olaki teritoria astarela 15% prekal rezultatja palune registruibe dizutnengo.

Sar zorakardilo mukhlpe ani procedura kompetentno komunake orgajnengo thaj reslpe hakaja pedo jekh-jekh administrativno istemalkeribe čhibjako thaj lilesko bošnjakengo nacionalno minoriteti, Uluvutno dizutnengo dengja rekomandacia e Presidentoske ano Khedutnokher komunako Priboj thaj komunake orgajnenge kaj Statuti komunako Priboj anena ano avazipe e Ačhimosea thaj aver pozitivnojuridikake normenca.

Komuna Peiboj na kergja pedo rekomandacia thaj ano dendo roki na informišingja Uluvutno dizutnenge kotar se bepja soske na kergja. Vaš odova Uluvutno dizutnengo, sar angluno informišingja publika thaj presidente Khedutnokher komunako Priboj thaj sikhavgja po fakti kaj bi keribe pedi rekomandacia siole sar konsekvencia butdromutne ćalavdipe hakaja dizutnenge djenenge kotar bošnjakengi kupatni. Palem ini o kompetentno ministribja, vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja ini vaš raštraki direkcia thaj lokalno korkorodirekcia, informišime kotar bikanunipasko procedura. Ministribe vaš raštraki direkcia ano novembri bićalgja lil ani Khedutni komuna Priboj thaj phendilo kaj musaj ano angluno bešipe te kerolpe procedura vaš pharuvipe Statutesko thaj te čhivelpe ano administarciako istemalkeribe bosansko čhib thaj lil ano rami e kanunea zorakarde obligacia thaj rekomandacia Uluvutno dizutnengo. Prekal djandipe Uluvutno dizutnengo bešipe Khedutna komunako pana nane adikhardilo.

5.6. „Bidikhavne“ dizutne-persone bi dizutnenge hakaja

Uluvutno dizutnengo kotar 2010.berš lela ini te dikhlarol problem “bidikhavne personengo” jase dizutnengo save nane registruime ano bijandimaske pustikja jase ano aver evidencie, save nanolen juridikako subjektiviteti garantuimo Ačhimoa thaj Univerzalno deklaracia vaš manušikane hakaja thaj save vaš odova našti te resen dizutnenge hakaja. Maškhar olende majbut si dizutne romana naciata. Dji akana legardilo thaj suksesno agorisalo ano 11 situacie pedo pučibe deipe dokumentja adjahar personenge, a vaš agorisibe akale pučibasko Uluvutno dizutnengo organizuingja bešipe e djenenca ano Ministribe vaš raštraki direkcia thaj lokalno korkorodirekcia thaj agencia Khedutne naciengo ani Srbia.

Ano bešipe kerdili konstatacia kaj persone savenge nane pačavisalo personalno identiteti si paše 2.500, kaj butipe olenge šaj te kerolpe registracia ano bijandipaske pustikja pedo kanuneski zorakardi procedura, a kaj po tikno gendo personengo save odova hakaj našti te resen ano anglodikhavni procedura manglape te anolpe ulavdi norma pedo fundo savo ka agorisinolpe ini olengo statusi. Uluvutno dizutnengo lungarela te ovol maškhar Ministribe vaš raštraki direkcia thaj lokalno korkorodirekcia, UNHCR thaj relevantno bithagarutne organizacie ano manglipe kaj akava problem sistematikano te agorisinolpe.